

УДК 930
DOI: 10.46493/2663-2675.31(6).2021.39-40

Галина Луцишин*

Національний університет «Львівська політехніка»
79013, вул. С. Бандери, 12, м. Львів, Україна

Halyna Lutsyshyn

Lviv Polytechnic National University
79013, 12 Bandera Str, Lviv, Ukraine

Рецензія на наукову монографію Людмили Дмитрівни Чекаленко «Публічна історія: виклики XXI століття»

Review of the Scientific Monograph Lyudmila D. Chekalenko “Public History: Challenges of the XXI Century”

Публічна історія, публічна політика, публічна дипломатія тощо – стали брэндами XXI століття і поступово охоплюють всі ніші нашого життя, зокрема і освітньої сфери. Про публічну історію та публічну політику, роль історії в політиці йдеться в монографії доктора політичних наук, професора Людмили Д. Чекаленко. Прочитавши книгу розумієш, що саме такою має бути публічна історія: відкрита, відверта, конкретна; про справжніх, а не придуманих, сьогоденних учасників життєвого процесу. На наше переконання, саме так необхідно подавати подібну інформацію, щоби читач бачив і відчував таких же людей, не придуманих і не давніх, не занадто гіперболізованих героїв, а тих, хто сьогодні і зараз живе поруч, долає подібні проблеми, створює себе, опікується знайомими питаннями і живе в цьому ж середовищі, де і ти. Саме так – яскраво і неупереджено треба викладати події, що вирують навколо нас. А ці події – з тобою і про тебе, про будинок, де живеш, вулицю, місто, країну, світ. Саме так необхідно ділитися спогадами, враженнями, врешті пам'яттю, практичними навичками.

Зі сторінок книги дізнаємось про сферу розповідності публічної історії та інших гуманітарних наук, боротьбу з російськими історичними фейками, про війну пам'ятей, про дослідження української діаспори в стінах Київського національного університету імені Тараса Шевченка, про чудовий заклад – недавно Дипломатичну академію України МЗС, про клуб Дипломатів, де ветерани вітчизняної дипломатичної ниви і зарубіжні фахівці ділилися своїм досвідом зі студентами – майбутніми колегами. Знайомишся з провідними українцями, відомими світові, з життям інших епох і світів. І мимоволі порівнюєш, аналізуєш і завдяки власній пам'яті, згадуючи про своє. Особливу увагу привертає те, що в книзі порушуються наболілі питання сьогодення. Майдан, Революція Гідності, війна проти нас.

Як викладач і вихователь, Людмила Чекаленко ділиться думками про те, як розповісти молодим людям,

що не знають історії, про наші проблеми, про сусідів і родичів з російського боку, як пояснити перевертання з ніг на голову історичних фактів, що щільно рясніють у російських ЗМІ. Як пояснити, розтлумачити старшому поколінню, що його обманювали всі радянські вожді і «найнадійніші» географічні сусіди.

Значення публічної історії вагомо зросло, оскільки збільшився інтерес до неї, а історики звернули увагу на інші поза академічні аудиторії. На практиці зосередженість на публічній історії надає можливості ширшого пізнання проблеми, одержання нової або дещо забутої інформації, що міститься в музейних збірках, археологічних колекціях, інших артефактах матеріальної культури.

Позитивно вирізняє книгу наукового співробітника Державної установи «Інститут всесвітньої історії НАН України», викладача КНУ імені Тараса Шевченка Людмили Чекаленко від інших публікацій поступовість, новий оригінальний підхід, відкрите подання інформації і навчального матеріалу в формі діалогу з читачем різного віку і соціальних груп. Авторка обрала стиль вдумливої розповіді про життя, діяльність, поточні справи і державні події не одного покоління киян. Перед читачем постають історичні сторінки української держави, роки революцій і війн, розкриваються фальшиві закиди з боку російських «учених» і «політиків», що активно підтримують агресора. Водночас неквапливо розповідається про складові публічної гуманітарної науки. Йдеться і про останні досягнення українського кінематографа, і про театр, і про муралі, якими так збагатився наш Київ.

Читач дізнається також про публічну дипломатію, дипломатичний громадський центр Дипакадемії України, де ветерани вітчизняної дипломатичної ниви і зарубіжні фахівці ділилися своїм досвідом зі студентами Дипакадемії, тобто зі своїми майбутніми колегами по роботі. На сторінках книги широко висвітлюються питання публічної освіти, якій сьогодні приділяється

Стаття надійшла: 05.10.2021, Доопрацьовано: 04.11.2021, Схвалено до друку: 01.12.2021

Рекомендоване цитування:

Луцишин Г. Рецензія на наукову монографію Людмили Дмитрівни Чекаленко «Публічна історія: виклики XXI століття». *Зовнішні справи*. 2021. Т. 31, № 6. С. 39–40.

*Відповідальний автор

значна увага в українських вишах, зокрема подаються основні напрями освітньої програми з публічної історії і історії світового українства.

Новизна книги Людмила Чекаленко полягає в тому, що в ній вперше розповідається про публічну історію через наратив публічної політики та історії пам'яті, про війни пам'яті різних поколінь і прошарків українського суспільства. Як такі явища формували і нині формують суспільство і державу. Інформується про широкий спектр можливостей, охоплених публічною історією; різноманітність ролей, які грають публічні історики, і про те, як впливає все це на політику, культуру, на нас з Вами.

Зі сторінок монографії читач дізнається про зародження публічної історії і та про її ходу світом. У науковому обрії публічна історія як напрям дослідження, а також як освітня програма до викладання, з'явилась в середині минулого століття. Однак в європейському середовищі учених і інтелектуалів таку появу сприйняли із пересторогою і обережністю. Оскільки авторські розробки цієї концепції походять із США, представники інтелектуальних кіл яких відверто визнали об'єктивні причини зацікавленості американської влади публічною історією. Причини перебували на поверхні: глибока економічна криза 1970-х років, що жорстко охопила весь західний світ, зокрема і США; енергетична криза; вимушене скорочення з-за нестачі коштів академічних наукових установ та їх працівників, згорання у першу чергу гуманітарних досліджень та припинення їх фінансування.

Із притаманною прискіпливістю авторка знайшла перші історичні паростки сучасного наповнення публічної історії, які простежуються з 1830-х років поза минулого століття – з боротьби американського студентства за право самоврядування у вишах. Історичний досвід було запозичено з історії Болонського університету, Італія. Повернення до публічної історії – Public history – спостерігаємо вже у ХХ столітті в часи глибокої економічної кризи, що супроводжувалась скороченням гуманітарної освіти в американських вишах. За аналітичними спостереженнями глибокі економічні негаразди викликають в соціумі посилення інтелектуальної складової, підвищення інтересу до освіти і культури. Це був період, коли людина розумна – Homo Sapiens – звернулася до своїх витоків, до місцевої історії, проблем колективної пам'яті та культурної спадщини. Отже, звернення до себе, до свого «я» – тобто публічної історії – у часі співпало з кризою холодної війни, що відкрило вікно нових можливостей у світовій політиці. Два протилежні ідеологічні табори дійшли розуміння необхідності діалогу, пошуку точок дотику, консенсусу

у світовому миробудівництві. Публічна історія в якості університетської програми була запроваджена в США, Канаді та Австралії з 1976 року – Університет Санта-Барбара (США) за ініціативи історика Р. Келлі. В Європі й сьогодні існує кілька магістерських програм у цій царині навчання. У 1978 році в США заснували перший професійний журнал *The Public Historian*; створено *Національну раду США з публічної історії*, яка щорічно вручає Меморіальну премію Роберта Келлі за «видатні досягнення в діяльності, що веде до підвищення значення історії в житті окремих людей за межами академічної спільноти».

У книзі проаналізовано різноманітні складові публічної історії, яка увібрала в себе практично всі відгалуження історичної науки. Будучи істориком і політологом за фахом, а дипломатом за покликанням, особливу увагу приділила публічній дипломатії, яка сьогодні долає теоретичну і практичну кризу реалізації, намагаючись долучити до свого оновлення саме публічну історію і політику. Ця ідея втілюється в роботі Українського інституту культури при Міністерстві закордонних справ України, про що також йдеться на сторінках книги. Особливу увагу Людмила Чекаленко приділила питанням співвідношення публічної історії і історичної пам'яті, вивчення взаємодії яких гостро постало у наш час – час духовної кризи людськості.

У висновках авторка обґрунтовує власну концепцію подальшого розвитку публічної історії, її поступове просування світовими стежками до опанування ширшим простором, оскільки першопричиною такої справи є сама людська сутність і корені публічної історії зросли саме з неї, а не нав'язані згори. Рукопис написаний жвавою мовою, є цікавим до прочитання і легким до сприйняття будь-якою аудиторією читачів. Певні, що книга Людмили Д. Чекаленко «Публічна історія: виклики ХХІ століття» посяде гідне місце серед новітніх наукових розробок у гуманітарній сфері.

У висновках автор обґрунтовує власну концепцію подальшого розвитку публічної історії, її поступове просування світовими стежками до опанування ширшим простором, оскільки першопричиною такої справи є сама людська сутність і корені публічної історії зросли саме з неї, а не нав'язані згори.

Рукопис написаний жвавою мовою, містить пізнавальні ілюстрації і матеріали для опанування освітньою тематикою, рекомендовану літературу, є цікавим до прочитання і легким до сприйняття будь-якою аудиторією читачів. Певні, що книга Людмила Д. Чекаленко «Публічна історія: виклики ХХІ століття» посяде гідне місце серед новітніх наукових розробок гуманітарної сфери.